

CONCERTO
BUDAPEST

BACH 340

Engelgárd / Kaczander
Szilágyi / Várjon

2025. március 21.

péntek 19.30

Zeneakadémia

J. S. BACH:

4. (G-dúr) Brandenburgi verseny,
BWV 1049

J. S. BACH:

3. (D-dúr) zenekari szvit, BWV 1068
- szünet -

J. S. BACH:

3. (D-dúr) zongoraverseny, BWV 1054

BACH-MOZART:

Fűgák, K. 405

J. S. BACH:

5. (D-dúr) Brandenburgi verseny,
BWV 1050

Arvid Engegård hegedű

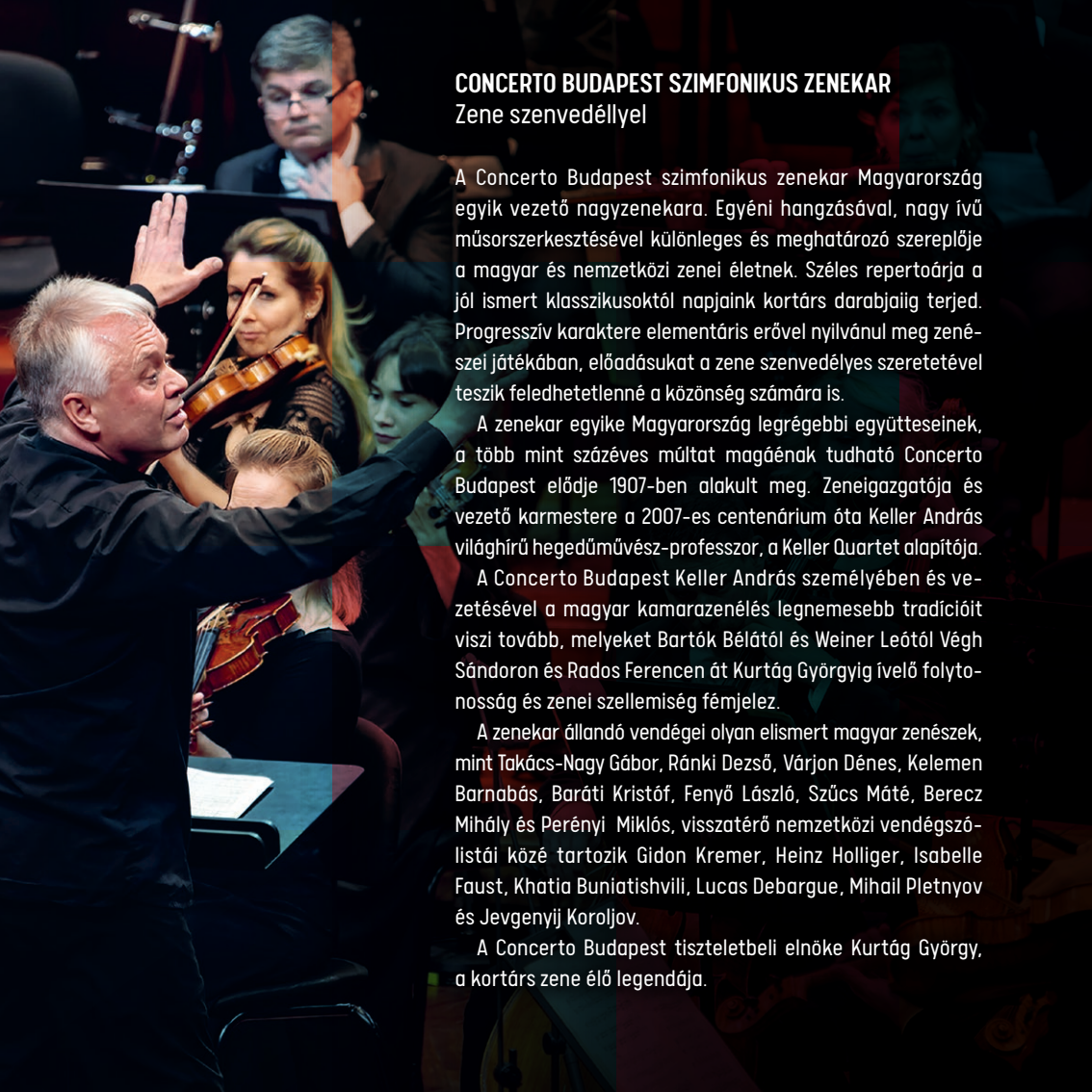
Kaczander Orsolya, Szilágyi Szabolcs fuvola

Várjon Dénes zongora

Vezényel: **Arvid Engegård**

Házigazda: **Batta András**

CONCERTO BUDAPEST SZIMFONIKUS ZENEKAR

Zene szenvedéllyel

A Concerto Budapest szimfonikus zenekar Magyarország egyik vezető nagyzenekara. Egyéni hangzásával, nagy ívű műsorszerkesztésével különleges és meghatározó szereplője a magyar és nemzetközi zenei életnek. Széles repertoárja a jól ismert klasszikusoktól napjaink kortárs darabjainig terjed. Progresszív karaktere elementáris erővel nyilvánul meg zenészei játékában, előadásukat a zene szenvedélyes szeretetével teszik feledhetetlenné a közönség számára is.

A zenekar egyike Magyarországnak legrégebbi együtteseinek, a több mint százéves múltat magáénak tudható Concerto Budapest elődje 1907-ben alakult meg. Zeneigazgatója és vezető karmestere a 2007-es centenárium óta Keller András világhírű hegedűművész-professzor, a Keller Quartet alapítója.

A Concerto Budapest Keller András személyében és vezetésével a magyar kamarazenélés legnemesebb tradícióit viszi tovább, melyeket Bartók Bélától és Weiner Leótól Végh Sándoron és Rados Ferencen át Kurtág Györgyig ívelő folytonosság és zenei szellemiség fémjelez.

A zenekar állandó vendégei olyan elismert magyar zenészek, mint Takács-Nagy Gábor, Ránki Dezső, Várjon Dénes, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf, Fenyő László, Szűcs Máté, Berecz Mihály és Perényi Miklós, visszatérő nemzetközi vendéglistái közé tartozik Gidon Kremer, Heinz Holliger, Isabelle Faust, Khatia Buniatishvili, Lucas Debargue, Mihail Pletnyov és Jevgenyij Koroljov.

A Concerto Budapest tiszteletbeli elnöke Kurtág György, a kortárs zene élő legendája.

Johann Sebastian BACH

4. [G-dúr] Brandenburgi verseny, BWV 1049

- 1. A hat műből álló Brandenburgi versenyeket egy Christian Ludwig nevű brandenburgi örgrófnak címezte Bach – méltó állásajánlat reményében.**
- 2. A G-dúr mű szólóhegedűre és két furulyára íródott, vonóskari kísérettel és basso continuoval.**
- 3. A háromtételű darab gyors nyitótétellel indul, majd a mérsékelt tempójú középső tételt fúgaszerű részeket is tartalmazó finálé követi.**

A Brandenburgi versenyek Bach életművének legnépszerűbb darabjai között foglalnak helyet. Legalábbis most. 1721-ben, amikor születtek, közel sem hozták meg szerzőjük számára a várt elismerést. Bach szándéka ugyanis az volt, hogy szerezzen egy igazán tehetséges pártfogót, rajta keresztül pedig egy jól fizető állást, amelyben komoly és elmélyült munkát végezhet. Az örgróftól hat versenyművön keresztül szeretne volna lenyűgözni, amelyekben számos stílust és hangszínt vonultatott fel, hogy megmutassa, milyen sokoldalú komponista. Még mai szemmel nézve is bámulatos hangszer-összeállításokat választott. A 4. Brandenburgi versenyben szólócsoporthoz hegedű és furulyák állnak szemben a zenekarral. Utóbbi meghatározására a „flauto” szót használta Bach, amely a fuvola elődjével, a „flauto traversóval” ellentétben tényleg a ma furulyaként ismert hangszerre utal. Ezt manapság persze legtöbbször fuvola helyettesíti. A hegedű és a furulyák együtt igen magas hangfekvésű, de ami még feltűnőbb és fontosabb, nagyon fényes hangzást adnak. Az ebből fakadó zenei élénkség talán a nyitótételben a legegységesebb. A vidám, jó kedélyű allegrobán a szólólisták szólamai úgy egymásba fonódnak, hogy komplex hangszönyeget fonnak. A középső tételben egészen más viszony alakul ki köztük. A furulyákat, amelyek – ahogy Bach írja – „visszhangfurulyákként” felelgetnek a zenekar frázisaira, egyedül a szólóhegedű kíséri. A magas és fátyolos furulyaszó alatt a hegedű mély regisztere szinte basszusként hat. A fináléban aztán Bach vegyíti a versenymű és a fúga műfaját. A zenekari tuttit a fúgatémának, a szólók a szabad epizódoknak felelnek meg, miközben a szólóhegedű olykor virtuóz elemekkel színesíti a zárótételt.

Kaczander Orsolya

„A technikailag legtökéletesebben képzett hang sem teljes, ha kifejezés nélkül szólal meg. A Hang a kifejezés által válik Zenévé.

De csak a tiszta szívből jövő játék ér el lélektől lélekig...”

Szilágyi Szabolcs

„Azt szeretném, hogy ahol játszom, ott a legmagasabb színvonalú művészi munkához én is hozzájárulhassak. A Concertónál töltött huszonnyolc évem alatt a közönség számára is érzékelhetően nagy utat tett meg a zenekar, mely ma egyike a legjelentősebb magyar szimfonikus zenekaroknak. Jó, hogy részese lehetek ennek.”

© Felvégi-Andrea

Arvid Engegård

„A Concerto Budapest számomra egyet jelent az otthonnal.

Bármilyen más helyhez vagy zenekarhoz viszonyítva itt minden alkalommal úgy érzem, hazaérkeztem. Amit itt találok, az nagyon ritka vagy inkább teljesen egyedi. Röviden úgy fogalmaznám meg, hogy a muzsikálás magaskultúrája.”

Johann Sebastian BACH

3. [D-dúr] zenekari szvit, BWV 1068

- 1. A mű keletkezéséről keveset lehet tudni, de az biztosnak látszik, hogy valamikor 1725 előtt született, talán Köthenben.**
- 2. A szvit stilizált táncok gyűjteménye: ebben a darabban francia és angol hagyományokon alapuló táncművek találhatók.**
- 3. A D-dúr szvit összesen hattételes: a nyitány után a híres Air, majd két gavotte szól, végül a bourrée után gigue zárja a darabot.**

Értem én a viccet, csak nem szeretem – mondhatta volna Bach. Pontosabban nagyon is szerette a viccet, de az ő tréfái minden esetben intellektuálisak, izgalmasak, bonyolultak és váratlanok. Az operán kívül minden akkor létező műfajban alkotott, de az életműből világosan látszik, hogy számára a tanítás, az összegzés, a keretek és lehetőségek kihasználása és kitágítása volt a cél, és nem az öncélú szórakoztatás. Sosem írt „könnyűzenét”. Vagy mégis? Négy zenekari szvitje megmutat valamit abból, milyen lett volna Bach, ha elmozdul a könnyed szórakoztatás irányába. Persze tőle elvárható módon ezekbe a tételekbe is belecsempésztett néhány trükköt, de alapvetően követte a franciául *ouverture*-nek nevezett műfaj mintáit. Amikor 1729-ben Lipcsében a Tamás-templomi szolgálata mellé megkapta a Collegium Musicum vezetését is, az egyetemi diákokból álló együttes zenei igényeit is ki kellett elégítenie. Ráadásul ezek az igények gyakran egybevágtak annak a városi tanácsnak az igényeivel, amelytől időről időre pénzt, lehetőséget és elismerést várt. A Collegium Musicum a híres Zimmermann kávéházban tartott előadásokat, amelyek valamelyikén a zenekari szvit is elhangzottak. A művek azonban valószínűleg korábban, még Bach kötheni éveiben keletkezettek. A D-dúr szvitet francia mintára nyitány indítja, majd kicsit rendhagyó módon nem táncművet következik, hanem Bach talán leghíresebb zenéje, az *Air*. Az *ária* szó jelen esetben átvitt értelmű: a hangszerek énekelnek olyan megindítóan, hogy könnyet fakasztanak, szólaljon meg a tétel akár esküvőn, akár temetésen. Ezt követi a táncművek sora. A *gavotte* mérsékelten élénk, visszafogottan vidám, eredetileg francia paraszttánc. A *bourrée* ugyancsak örömteli, de tempója valamivel gyorsabb. Az angol eredetű *gigue* a szvitek tipikus zárótétele.

Johann Sebastian BACH

3. [D-dúr] zongoraverseny, BWV 1054

- 1. A mű Bach azon billentyűsversenyei közé tartozik, amelyek eredetileg szólóhegedűre és zenekarra íródtak. Az eredeti mű a BWV 1042-es E-dúr hegedűverseny volt.**
- 2. A versenymű nagy valószínűséggel Bach lipcsei korszakában, 1738 körül született.**
- 3. A műfajnak megfelelően a darab háromtételű: gyors nyitótételből, lassú középső tételből és táncos rondófináléból áll.**

Nemcsak zenekari szvittek, de versenyművek is készültek a Collegium Musicum estjeire. Bach billentyűs versenyművei fontos helyet foglalnak el a műfaj történetében. Nemcsak azért, mert lényegében ezek az első csembalóversenyek. Még csak nem is azért, mert sokat lehet tanulni belőlük arról, hogyan írta át Bach korábbi versenyműveinek szólószólalmát csembalóra. (Jelen esetben például a hegedűn természetesen E-dúrt a csembaló hangmagasságához alkalmazkodó D-dúrra szállította le, a figurációkat, motívumokat pedig ugyancsak a többszólalmú hangzásra jobban alkalmas hangszerhez igazította.) A legfontosabb szempont, hogy ezek a versenyművek számos ponton előképei Mozart és mások zongoraversenyeinek, vagyis a műfaj alapszabályainak. Ha Bachnál nem is jelenik meg meg a billentyűs szólista és a zenekar közti markáns viszony, ha nem is úgy használja a csembalót, mint mások később a zongorát, ő tette le azokat az alapköveket, amelyekre az utódok építkeztek. A D-dúr csembalóverseny első tétele például a későbbi szonátaforma előfutára. ABA-formájú tétel, amelyben Bach az A részben bemutatott témát variálja gazdagon a B szakaszban, mielőtt visszatérésként újra megjelenik az A rész zenei anyaga. A fináléban a rondófinálék hagyományát fekteti le: vissza-visszatérő rondótéma és színes, egymással kontrasztos epizódok váltogatják egymást. Ezt ötvözi Bach egy 17–18. századi francia udvari tánc, a gyors és kecses passepied lüktetésével. A kettő között a mű legbarokkosabb tétele hallható. Az elegáns lassú tételben a vonósok ismétlődő basszus kísérete, úgynevezett chaconne-szerű motívuma fölött fejt ki dallamát a szólista, aki minden ismétlés során meg is variálja ezt a melódiát.

Várjon Dénes

„A zenemű olyan, akár a színész számára egy szerep, hiszen a művész a zeneszerző aktuális lelkivilágába kerül bele. Ez csodálatos dolog, de létfontosságú a határok megtartása. A privát énünk és a zenész énünk összehangolása. Csak így maradhat valaki hosszú ideig koncertező művész.”

Batta András

„Sokért nem adnám, ha Dvořáktól, Sosztakovicstól, pláne Schuberttől, Bachtól személyesen tudtam volna átvenni a névjegyüket. Ha ugyan egyáltalán volt nekik. Utóbbi kettőnek biztosan nem. Amúgy is: **belénk égtek, őszelmények sokaságával. A zenész játszik. Én beszélek. Ők: vannak. Örökké.**”

Johann Sebastian BACH– Wolfgang Amadeus MOZART

Fűgák, K. 405

- 1. Mozart öt fűgát írt át vonósnégyesre Bach *Das Wohltemperierte Klavier* című billentyűssorozatának második kötetéből.**
- 2. Az átíratok nagyban hozzájárultak, hogy Mozart elmélyüljön a fűgairás művészetében, és hatékonyan be tudja építeni a műfajt későbbi vonósnégyeseibe és más műveibe.**
- 3. Mozart Gottfried van Swieten báró jóvoltából ismerte meg Bach (és Händel) számos művét.**

Nem csak mi és nem csak a 340. évfordulóján tisztelgünk Bach előtt. Lehet, hogy Mendelssohn fedezte fel újra a nagyközönség számára, de Bach művei addig is elengedhetetlenek voltak a zeneszerzők tanulmányai során. Egy percig nem volt kérdés – kismesterek és Mozart méretű zenik számára sem –, hogy a komponálás művészetét Bach darbjain keresztül lehet igazán megérteni. Amit a formák, műfajok, hangszerek, hangnemek, szólamvezetés és harmóniák terén letett az asztalra, a mai napig tananyag és követendő példa. Nem csoda, hogy ebből az alázatos tanulmányozásból nemegyszer átíratok születtek. Mozart egy időben rendszeresen járt ahhoz a Gottfried van Swieten báróhoz, aki, mielőtt Haydn librettistájaként és Beethoven első szimfóniájának címzettjeként írta volna be magát a zenetörténetbe, lázasan kutatta és hirdette Händel és Bach zenéjét. (Ő rendelte meg Mozarttól a *Messias* átíratát is.) Noha Mozart korábban is tanulmányozta Bach művészetét, a látogatások során alaposan megismerte a barokk mester átfogó munkáját, a valamennyi hangnemre prelúdiumot és fűgát felsorakoztató *Das Wohltemperierte Klavier*t. Mozartot érthető módon elsősorban a többszólamú fűgák érdekelték, így prelúdiumot nem, de a fűgákból ötöt is átírt vonósnégyesre, amelyek vonószerekkel is kiválóan előadhatók. (Az eredeti bachi és a mozarti változat közötti hangbeli eltérések elhanyagolhatók.) Mozart a sorozat második kötetéből válogatott, és végül meghangszerelte a c-moll, az Esz-dúr, az E-dúr, a disz-moll és a D-dúr fűgát. Ő sokat tanult belőle Bachról, mi pedig most izgalmas keresztmetszetet kapunk arról, hogyan gondolkoztak a bécsi klasszikusok a barokk zenéről.

Johann Sebastian BACH

5. [D-dúr] Brandenburgi verseny, BWV 1050

- 1. Ez a brandenburgi őrgrófnak dedikált sorozat utolsó előtti darabja, amely szintén 1721-ben születhetett.**
- 2. A mű hegedű-, fuvola-, de leginkább csembalószlóra íródott, csökkentett létszámú vonóskarra és basso continuoára.**
- 3. A terjedelmes első tétel után csak a szólisták által megszólaltatott lassú tétel szól, majd táncos lüktetésű finálé zárja a művet.**

Kár, hogy Christian Ludwig nem értékelte kellő mértékben a Brandenburgi versenyeket, és nem ajánlott Bachnak semmilyen állást. Lehet, hogy nem voltak olyan képességű zenészei, akik el tudták volna játszani ezeket a csodákat? Ki tudja, az viszont tény, hogy ez a fél tucat mű nem szólalt meg 1721-ben. Pedig az 5. Brandenburgi zenetörténeti mérföldkő. Az addig csupán continuo, vagyis akkordkíséret szerepbe szoruló csembalónak ugyanis Bach szólószerepet adott, megteremtve ezzel a zenetörténet első billentyűversenyét. Nem akármilyen divat indult el azzal, hogy valaki végre felismerte, hogy ez a hangszer igenis megállja a helyét egy zenekarral szemben. Olyannyira, hogy még a többi szólistát is elnyomja. Na jó, ez azért túlzás, de az vitathatatlan, hogy hiába szerepel még egy szólóhegedű és szólófuvola (itt már Bach is harántfuvolára gondol!), mindvégig a csembaló – vagy modern előadásokban a zongora – fogja össze a művet. Úgy is mondhatnánk, hogy nemcsak a zenekarral, de a másik két szólistával is verseng, és ha ez olyan verseny, amelyet meg lehet nyerni, ő megnyeri. Beszáll a hagyományosan zenekari tuttinak írt ritornellekbe is, máskor pedig teljesen egyedül játszik. Legalábbis az első tételben. A lassú tételben magára marad a három szólista, és zenekari kíséret nélkül, egészen elképesztő és szép párbeszédben éneklük meg a gyönyörű melódiákat. Bensőséges zene ez, amely intimitása ellenére a leghagyományosabb is, hiszen azokat a szabályokat, amelyeket az előző tételben felrúgott, itt mintha betartaná a szerző. Minden értelemben éles kontraszt az előzményekhez képest. A művet élénk gigue zárja, egy egészen bájos tánc tétel, amelyből azért nem spórolja ki Bach a fúgaszerű szakaszokat sem...

**concerto
BUDAPEST**

TÁMOGASSA
adójának 1%-ával
a Concerto Budapestet!

A zenekar adószáma: **18312777-2-43**
(Concerto Akadémia Nonprofit Kft.)

21 MARCH 2025, FRIDAY 19.30 | LISZT ACADEMY, GRAND HALL

BACH 340

Engegård / Kaczander / Szilágyi / Várjon

J. S. BACH: Brandenburg Concerto No. 4, BWV 1049

J. S. BACH: Orchestral Suite Overture in D major BWV 1068

J. S. BACH: Piano Concerto in D major, BWV 1054

BACH-MOZART: Fugues, K. 405

J. S. BACH: Brandenburg Concerto No. 5, BWV 1050

Arvid Engegård violin, **Orsolya Kaczander**,
Szabolcs Szilágyi flute, **Dénes Várjon** piano,

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor: **Arvid Engegård**, Host: **András Batta**

The 340th year may not be a particularly notable jubilee, but when it comes to Johann Sebastian Bach, these kinds of anniversaries are gratefully received as ample reason for additional tributes. By, for example, gathering some great musicians to perform Bach's musical pieces, suites, concertos and fugues – the latter compelled Mozart to later take on a role as co-composer – as we shall see in this concert. Concerto Budapest is delighted to welcome back the Norwegian violinist and conductor Arvid Engegård, while the evening will also feature the play of soloists like the superb flautist Orsolya Kaczander, and Dénes Várjon, who will perform the solo of a concerto for keyboard instruments in D major, registered as BWV 1054. Alongside his fellow musicians, Dénes Várjon will naturally take the leading role in the performance of one of two Brandenburg Concertos in the programme. Concerto No. 5 is often identified as one of the pioneers of the piano concerto genre and its very first masterpiece – even if the solo of this iconic Bach work was originally written for the harpsichord.

**concerto
BUDAPEST**

2025. április 18.

nagypéntek 19.30

Zeneakadémia

WAGNER

Parsifal – előjáték, WWV 111,
Nagypénteki varázs (3. felvonás)

HAYDN

Krisztus utolsó hét szava a keresztfán

Vezényel: **Keller András**

concerto BUDAPEST

YouTube

 concertobudapest.hu

 [concertobudapest](https://www.facebook.com/concertobudapest)

 [concerto_budapest](https://www.instagram.com/concerto_budapest)

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

DEMJÁN SÁNDOR
ALAPÍTVÁNY